

Vicenç PAGÈS JORDÀ

Dies de frontera

Barcelona: Proa («A tot vent» 610), 2014.

La nova novel·la de Vicenç Pagès Jordà tracta la crisi dels quaranta, un tema que ha generat molta literatura últimament, i de moltes menes, i va cristal·litzant en un lloc comú. L'autor aborda la banda obaga dels trenta amb totes les subcrisis que la caracteritzen: les relacions sentimentals i les formes de vida que se'n deriven; la vocació i la realització laborals, les relacions amb els amics i la família i la redefinició dels cercles socials. I ho fa amb matis, ironia i un cert relativisme, des del vessant femení i el vessant masculí: els dos protagonistes, una parella prou ben avinguda, trenquen després de molts anys de convivència i comencen cadascú el seu viatge interior: un descens als inferns, en el cas d'en Pau, que va a viure a un pis fosc i solitari de Figueres, fet que l'empeny a emprendre uns *tours* etílics nocturns patètics i molt ben narrats («Carpe diem a tope, profe», p. 223); una travessia al desert, en el cas de la Teresa, que s'autoinfligirà una caminada assedegada des de la Jonquera fins a Figueres, pel voral de la carretera, mentre mira de saber el que vol (p. 287). La novel·la narra aquesta separació, des de la reliscada que la provoca («allò del magatzem de llibres», p. 202) fins a una treva explícitament oberta, no necessàriament feliç («No estem segurs de si tornaran a viure junts, de si se'n sortiran», p. 319-320), i paral·lelament va abordant també totes les qüestions de fons que la provoquen. Per això no s'està de recular i avançar en el temps fent autèntiques piruetes cronològiques i explicar la infància de la protagonista, la biografia de la seva mare, les inquietuds intel·lectuals d'en Pau, com es va conèixer la parella i els primers anys de convivència, etc. Les anècdotes significatives, els consells o frases que han sigut condicionants per als protagonistes, les sensacions o les imatges que determinades converses o esdeveniments els provoquen («Durant cadascuna d'aquelles crisis, a la Teresa li feia l'efecte de sentir el soroll d'un pont de fusta que s'ensorrava», p. 14) estan molt ben destil·lades: l'autor excel·leix en aquests zooms al detall. El tema de la maternitat, en canvi, si bé es toca gairebé de puntetes, és un punt dèbil; potser justament pel poc pes que té en les reflexions de la Teresa resulta una mica inversemblant. Sabem que «Per a la Teresa, els fills són un misteri» (p. 87), i que es va deixar convèncer d'aparcar el tema fins complerts els quaranta en una conversa de platja; en la seva caminada final per la carretera va plantejant-se la maternitat ara i adés, amb frases inconnexes (pròpies del monòleg interior, és clar) però potser massa perfilades per ser d'ús intern: «Per què un fill? Perquè tothom té dret a cometre els mateixos errors que els seus pares» (p. 313). De fet, la Teresa, tot i que té un punt

d'esteta i somiadora, en línies generals és descrita com una noia tan anodina que en alguns moments de la història corre el risc d'esdevenir un personatge planer. El narrador li fa l'estocada final quan explica com va aconseguir la seva feina: «Tenia el millor perfil perquè no tenia perfil» (p. 65).

En canvi, un dels temes que es tracten amb una perspectiva nova –entre irònica i entranyable– en aquestes focalitzacions que fa el narrador de tant en tant és el món de l'Educació Secundària, dels instituts i la gent jove del segle XXI (evito dir-ne *adolescents* perquè és un terme massa clínic, que no s'avé amb la manera de tractar-los de l'autor); els personatges d'entre dotze i divuit anys són descrits magistralment a partir d'escenes i diàlegs molt significatius, amb una certa fascinació, com si fossin unes *rara avis* en el conjunt de la societat, i posant molta atenció en les seves maneres de parlar.

Els escenaris de la història, el paisatge natural i els nuclis urbans de l'Alt Empordà de segona línia de mar, són també un tema cabdal en aquesta novel·la i en l'anterior, ja que són descrits amb temps i detall i amb una coneixença planiana del territori: en aquesta ocasió, la Jonquera i la frontera amb França són una metàfora molt ben trobada de la línia dels quaranta, que es transgredeix com qui no vol la cosa i que no implica cap canvi ni sobtat ni evident, però que en comporta molts d'imperceptibles (i en les seves rodalies està farcida de tòpics). Aquesta continuïtat d'escenaris amb la novel·la precedent, *Els jugadors de Whist*, juntament amb el *cameo* de la seva protagonista, la Halley, apunten una voluntat d'anar consolidant un univers literari propi que cal seguir amb interès: l'Empordà més feréstec i quotidià, desvestit de tòpics surrealistes i tramuntanencs.

Però més enllà dels temes, el que resulta interessant en l'obra de Pagès Jordà és la voluntat explícita d'innovar en les tècniques narratives. Aquest és potser el punt en comú més important amb *Els jugadors de Whist* (i també amb altres obres anteriors), en la qual la intriga consistia sobretot a esbrinar quin dels personatges era el narrador. El fet que el gir final no se centrés en la història en si sinó a posar el focus en la veu narrativa era un joc metaliterari certament enginyós i remarcava la voluntat explícita d'experimentar i innovar en aquesta línia. A *Dies de frontera*, ens trobem cara a cara amb un narrador omniscient explícit i descarat, que fa judicis de valor, fica cullerada, prevé el lector de caure en interpretacions morals fàcils (ens demana, per exemple, que no jutgem la profe d'anglès que catalitza la infidelitat del protagonista) ni tampoc li permet interpretacions postmodernes previsibles (ens adverteix per exemple, que la Jonquera definitivament no és un no-lloc, p. 280). En aquest sentit, té alguns punts d'oralitat que recorden la Colometa, pel tracte directe amb el lector.

A part de les digressions i dels excursos temàtics (d'extensió molt considerable, en certes ocasions), dels *flashbacks* i *flashforwards* explícits que s'esdevenen ja des del primer capítol i que sovint es fan encara més evidents reforçant-los amb llenguatge cinematogràfic, el narrador se serveix de diferents gèneres comunicatius quotidians per retratar caràcters i relacions: des d'una pàgina de Facebook –que ens permet veure com la millor amiga de la Teresa es veu a ella mateixa– fins a una con-

versa de WhatsApp entre mare i filla o entre dues amigues –amb les corresponents bafarades i tot–, passant per fragments llargs de la tesi d'en Pau sobre l'Albera. Tot aquest material narratiu s'articula en cent vint capítols breus, estructurats en set parts, de registres molt canviants, i tot plegat configura un *patchwork* narratiu àgil i molt ben travat.

La contemporaneïtat dels gèneres que s'integren en la novel·la estan en sintonia amb els referents de radiant actualitat que anem trobant: les al·lusions al gran incendi del 2012 a l'Alt Empordà, al nou *outlet-shopping* empordanès i a d'altres botigues i franquícies del centre de Figueres, al debat sobre la llei Wert o a les reivindicacions de la PAH. Tots són temes candents encara avui, i trobar-los ja citats en una novel·la de tapa dura fa un efecte xocant: en aquest sentit, l'autor és hàbil i no es priva de servir-se de referents i de gèneres que necessàriament caducaran en breu (com s'ha esdevingut amb els fotologs d'*Els jugadors*), ja que sap que la perennitat d'una obra literària no depèn de la seva contextualització. Aquests ingredients periodístics, per altra banda, contrasten amb la documentació històrica abundant sobre el territori. Ja hem advertit que l'Alt Empordà és un dels temes importants de la novel·la, i s'aborda des de molts angles.

És també una novel·la farcida de literatura: la intertextualitat és continuada, eclèctica, i s'hi integra de maneres molt diverses, des d'una citació puntual fins a una lectura psicoanalítica d'un conte popular. Les referències literàries conviuen amb les musicals, cinematogràfiques (de Marlon Brando a Winona Ryder), tecnològiques o del món de la moda: per exemple, així com a *Els jugadors de Whist* trobàvem una llarga digressió en forma de llista sobre com la moda de les botes altes havia deixat de ser patrimoni d'un determinat gremi per expandir-se per tots els sectors socials, en aquesta ocasió trobem un petit tractat sobre la samarreta imperi (p. 160). Són les llicències explícites d'un narrador que coneix els preceptes de la novel·la (com la importància d'aportar contínuament «informació narrativa», p.174) i juga a violentar-los.

I finalment cal subratllar també les referències lingüístiques continuades: Pagès Jordà té una gran antena per al català que ara es parla, tant pel que fa als neologismes políticament correctes que ens proposen la premsa i l'administració com als mots i expressions que sorgeixen en contextos informals (amb el cosí Pol, «amb el cervell configurat com el d'un mariner de permís» (p. 83) i en Dani, l'alumne problemàtic, com a màxims exponents). Així doncs, contínuament es porten nous modismes a la palestra i se'n busca la punta, se'n ironitza: «La cara està sobrevalorada, noi» (p. 205). «A finals dels anys setanta encara no havia sorgit cap esquerda en aquella petita família –aleshores encara no se'n deia monoparental– que vivia amb el rerefons de Ràdio Popular de Figueres» (p. 11). La ironia, de fet, és de les millors estratègies narratives d'aquest autor; és l'element distanciator i relativista que dona modernitat a la seva obra i n'assegura l'interès en els anys, malgrat que els *gadgets* tecnològics o el dj Tiësto citats caiguin en l'oblit.

Mariona Masgrau Juanola
Universitat de Girona